

Preservation and Promotion of the Cultural-Historical Heritage and the Settlement Culture (Following the Example of the Town of Kableshkovo, Burgas District, Bulgaria)

Galina Lukanova

*Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum at the
Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria*

Abstract: *The town of Kableshkovo, Bourgas district is located in southeastern Bulgaria, within the municipality of Pomorie and near the town of Nessebar. Many migrants from Aegean Macedonia and Thrace, as well as from Erkech (today's Kozichino) live in Kableshkovo. Nearby is the prehistoric settlement and necropolis "Kozareva Mogila", and as the birthplace of the partisan poet Atanas Manchev, Kableshkovo is known for its anti-fascist activities and privileged attitude of the rulers during the socialist period.*

The report examines the practices established in the town of Kableshkovo, Burgas region for the preservation of cultural and historical heritage and settlement culture.

Keywords: *Cultural-Historical Heritage; Settlement Culture*

Опазване и популяризиране на културно-историческото наследство и селищната култура (по примера на гр. Каблешково, област Бургас, България)¹

Галина Луканова

*Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при
Българска академия на науките, София, България*

Резюме: *Град Каблешково, област Бургас се намира в Югоизточна България, в границите на община Поморие и в близост до град Несебър. В Каблешково живеят много преселници от Егейска Македония и Тракия, както и от Еркеч (днешно Козичино). В близост се намира праисторическото селище и некропол „Козарева могила“. Като родно място на поета-партизанин Атанас Манчев, гр. Каблешково е известно с антифашистката си дейност и с привилегировано отношение от страна на управляващите през социалистическия период.*

---

¹ Авторът благодари за частичната подкрепа на Министерството на образованието и науката на България по Национална научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, одобрена от РМС № 577 от 17 август 2018 г.

В доклада се разглеждат практиките, установени в гр. Каблешково, област Бургас за опазване на културно-историческото наследство и селищната култура.

Ключови думи: селищна култура; културно-историческо наследство.

През 2020 г. се навършиха 100 години от основаването на читалище „Атанас Манчев – 1920“, град Каблешково. Тази юбилейна годишнина провокира моя изследователски интерес да проуча неговата дейност, свързана с опазването и популяризирането на местната селищна култура. Изследването беше подкрепено от Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“. В настоящото изложение представям някои от резултатите от това научно изследване.

Народните читалища са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи. В тяхната дейност могат да участват всички физически лица, без оглед на ограничения на възраст и пол, политически и религиозни възгледи и етническо самосъзнание. (ЗНЧ², чл. 2, ал. 1) (Law on..., n. d.). През 2017 година кандидатурата „Българското читалище: практически опит в опазването на жизнеността на нематериалното културно наследство“ е вписана от Междуправителствения комитет на ЮНЕСКО в Регистъра на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство. Особено осезаема е работата на читалищата в по-малките населени места, където те са единствени културни средища. От ключово значение да изпълняват функциите си е активността както на работещите в читалищата, така и на гражданите.

Град Каблешково е пример за малък град, в близост до по-голямо населено място. Намира се на 20 км. от областния център Бургас и на 20 км. от Поморие. По данни от 2014 г. селището има около 2900 жители, смесено българско и от етнически общности население. В Каблешково живеят много преселници от Егейска Македония и Тракия, както и от Еркеч (днешното село Козичино, община Поморие).

По време на Втората световна война селището е известно с антифашистката си дейност. Родно място е на десетки партизани и ятаци. Много от тях загиват, а редица къщи са опожарени. Поради този факт, по време на социалистическото управление, отношението към града е особено благосклонно. Създаден е музей на партизанското движение в региона, който се помещава в двора на родната къща на Атанас Манчев. Провеждат се срещи с ученици от Бургас и околностите. Традиционно студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, чийто възпитаник е Атанас Манчев, полагат тук студентските си клетви.

---

² Закон за народните читалища // Law on People's Chitalishte. // Last visited: 3.04.2021
<https://www.lex.bg/laws/ldoc/2133897729>

През 70-те години за читалището е построена нова голяма сграда с вътрешен двор, библиотека, театрален и концертен салон с 330 седящи места. В града има поставени паметни плочи, паметник на централния площад и гробища на загинали партизани, подредени в специални алеи.

След промените от 1989 година Музеят на партизанското движение е закрит, сградата е разбита, а експозицията е разграбена или повредена. Единствена културна институция остава читалище „Атанас Манчев – 1920“.

В Каблешково има детска градина „Радост“, пенсионерски клуб „Единство“ и основно училище „Паисий Хилендарски“, в което учат около 300 деца от града и околните села. Функционират православна църква „Св. Димитър“ и две протестантски църкви, които имат силно влияние сред ромското население – Евангелска Петдесятна църква „Бъдеще и надежда“, гр. Каблешково и Местна Апостолска църква „Огнено поколение“.

Ролята на културен център за Каблешково изпълнява местното читалище, основано през 1920 година. До 1944 година се нарича „Саморазвитие“, а след това приема името на родения в Каблешково поет-партизанин Атанас Манчев. Секретар на читалище „Атанас Манчев – 1920“ от 1986 година е г-жа Павлина Дърлянова.

По отношение на учебния процес, читалище „Атанас Манчев – 1920“ развива сериозна дейност. Функционират школа по музика с изучаване на пиано, солфедж, акордеон и вокално пеене, гайда, стъклопис, спортна акробатика, състав за народни танци „Емоция“ с група за деца и две групи за възрастни – начинаещи и напреднали. Активно се поддържа сътрудничество с учителите и учениците от Основно училище „Паисий Хилендарски“. Читалището разполага с просторна и светла библиотека, а библиотечният фонд наброява 23-24 хиляди книги.

По-интересни за мен обаче са няколко други инициативи, които са свързани с опазването и популяризирането на културно-историческото наследство.

Първата от тях е етнографската експозиция, която се съхранява в читалището. Нарича се „Следи от миналото на Каблешково“ и наброява над 3000 експоната. Събирането ѝ започва по инициатива на семейство Кольо и Надка Арабаджиеви – художници, родом от Каблешково. До 30-ти и 40-те години на XX век, Каблешково е център на занаятите за околните села. Тук живеят и упражняват уменията си бъчвари, колари за волски коли, железоколари, кожухари, шивачи, обушари, подковачи. Функционират няколко вършачки. Първоначалната идея е да се опишат селищни спомени и да се набави снимков материал. Постепенно се натрупват дарения (предмети от бита и миналото) и се ражда идеята експонатите да бъдат съхранени в читалището. Днес колекцията съдържа глинени, метални и дървени съдове, облекла, сечива, музикални инструменти, занаятчийски и селскостопански

принадлежности, домашно изработени тъкани, ножици, стари ютии, стъклени шишета, часовници, газени лампи, първи „люксови“ домакински пособия като например ръчен миксер, немско производство от началото на XX век. Те могат да се видят в специална зала в читалището, като попълването на колекцията продължава.

Друга интересна експозиция е свързана с историята на самото читалище. Някога в институцията е имало няколко театрални състава, битов хор, детски хор, курсове за шев, плетене, готварство. Специално подготвени пана проследяват 100 годишната дейност на читалището. В изложбата може да се види учредителният протокол от 24 април 1920 г., снимка с полагане на основите на първата сграда на читалището от 20 април 1939 г., снимки от театрални пиеси, концерти и празнични мероприятия, грамоти и плакети.

Трета интересна инициатива е фотоизложбата „Каблешково през XX век“. Създадена е през 2001 г. по повод 150 годишнината от рождението на Тодор Каблешков. Изготвени са около 100 табла със снимков материал, описващ стопанския живот, бита и занаятите. Представени са уникални снимки на танцуващи хора върху замръзналото море през 1923 година, народно веселие на мегдана в Даутлии (старото наименование на Каблешково до 1934 година), деца, отиващи на училище, майстори-занаятчии, запечатани са моменти от обществения живот или личните и семейни празници. В момента всички оригинали се съхраняват в архивния фонд на читалището.

Каблешково е родно място на двама известни фолклорни музиканти – певицата Янка Танева и акордеониста Петко Дачев. По инициатива на читалище „Атанас Манчев – 1920“ и на неговия секретар г-жа Павлина Дърлянова от 2014 година в края на септември в града се провежда национален фестивал за народни инструменталисти „Да излееш душата си с музика“, в памет на Петко Дачев. Фестивалът има вече шест издания. Поради обявената пандемия от COVID-19 през 2020 г., седмото се отлага.

Друга инициатива е сътрудничеството с научен екип с ръководител доц. Петя Георгиева от специалност „Археология“ при Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В близост до Каблешково се намира местността „Козарева могила“ – селище и некропол, датиращ от началото на енеолита – V хилядолетие пр. Хр. В летните месеци студенти, участници в екипа, извършват своята реставраторска работа в помещения, предоставени в читалището. В експозиция в читалището са представени вкаменелости, части от глинени съдове, датирани от периода II-III век, надгробни камъни, късове от погранична римска колона с надпис на латински език.

Всички тези инициативи спомагат за утвърждаването на читалище „Атанас Манчев – 1920“ като носител на „добри практики“ за запазването на културното наследство на региона. Всеки четвъртък в Каблешково се провежда така наречения „Четвъртък пазар“, който се посещава от стотици граждани от

съседните селища и почиващи през летните месеци българи и чужденци в курортния комплекс „Слънчев бряг“, Поморие и Бургас. Това е още един повод хора извън Каблешково да се запознаят с експозициите, представящи местния бит и миналото на града, изложени в залите на читалището.

Според мен инициативи като тези на читалище „Атанас Манчев – 1920“, град Каблешково трябва активно да се поощряват. Белег на държавност е отговорната грижа за културата като жива практика и като наследство, предавано и пресътворявано от човешките общности. (Mateeva & Zlatev, 2017). От една страна, съществуват проекти, но не винаги те са насочени към най-неотложните нужди. От друга страна, ниското заплащане и ограничените възможности за професионално развитие не са привлекателни за младите хора. В по-малките населени места често липсват добре подготвени кадри, които притежават умения за проектен, финансов и културен мениджмънт.

В доклад на Звеното за управление на Националната селска мрежа от ноември 2014 г. „Читалищата като средища за развитие на общностите в селските райони“ е изтъкнат двойственият характер на днешното читалище. „От една страна гражданско сдружение, юридическо лице с нестопанска цел (ЗНЧ, чл. 2, ал. 1 и 2), а от друга – бюджетно субсидирана организация, на която се вменяват „държавни културно-просветни задачи“ (ЗНЧ, чл.2, ал. 1) и предписани дейности (ЗНЧ, чл.3, ал. 1 и 2). Законът акцентира върху изпълнението на конкретни държавни културно-просветни задачи. Държавната субсидия е жизнено важна за всяко читалище и без нея то не би оцеляло в пазарните условия, но получавайки подобно финансиране, лишено от принципите на действащата пазарната икономика и конкурентоспособност, читалището става заложник на уравниловка и субективизъм. От една страна законът не лишава читалищата от инициативност и самоуправление, но от друга – свитият достъп до алтернативни ресурси поставя сериозни ограничения пред тази „свобода“ („Читалищата...“³, 2014). По отношение на проектите е написано: „Съществуват източници за проектно финансиране на читалищни проекти, но сложността при разработване на качествени проектни предложения, трудностите при изпълнението и отчитането им, нередко изискванията за съфинансиране и др. поставят пред читалищата бариери, които демотивират търсенето на алтернативни източници. Трудният достъп до средствата на европейските фондове и други международни програми за финансиране водят до засилване на зависимостта на читалищата от единствения източник на финансиране – държавата“ (Chitalishte as..., 2014).

Нематериалното културно наследство се нуждае от постоянна, ежедневна грижа. Именно читалищата според мен са институциите, близо до

---

³ Читалищата като средища за развитие на общностите в селските райони. Доклад на тематична работна група 7. Национална селска мрежа. Ноември, 2014. // Chitalishte as centers for community development in rural areas. Report of the thematic working group 7. National Rural Network. November, 2014. Last visited: 3-04-2021 // https://www.agora-bg.org/assets/files/Doklad_TRG%207_28_11_2014_priet.pdf

хората, които до голяма степен могат да съхранят и опазят нематериалното ни културно наследство. Неотложна задача на държавата е да намери правилните механизми за подпомагане на тази дейност.

References // Литература

Chitalishte as centers for community development in rural areas. Report of the thematic working group 7. National Rural Network. November, (2014). https://www.agora-bg.org/assets/files/Doklad_TRG%207_28_11_2014_priet.pdf Last visited: 3-04-2021 Читалищата като средища за развитие на общностите в селските райони. Доклад на тематична работна група 7. Национална селска мрежа. Ноември, 2014.

Law on People's Chitalishte. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2133897729> Last visited: 3.04.2021 // [Закон за народните читалища].

Mateeva, V., V. Zlatev (2017). "The Administrative and Legal Protection of the Cultural and Historical Heritage in Bulgaria: An Overview and a Survey". In: Preservation of cultural heritage. Ideas and practices. Publishing house of BAS "Prof. Marin Drinov". Матеева, В., В. Златев (2017). „Административноправната защита на културно-историческото наследство в България: общ поглед и анкетно проучване“. В: Опазване на културното наследство. Идеи и практики. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“.

Mrs. Lukanova, Galina, Assist. Prof. PhD

Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum at the
Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria

mgmusic@abv.bg

0886 44 08 98

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND
PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: 05 April 2020

Accepted: 28 October 2021

Published: 07 December 2021

DOI: www.doi.org/10.26615/issn.2367-8038.2021_2_013

KIN Journal, 2021, Volume 07, Issue 2

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors Съставители

Prof. PhD. Petko St. Petkov

проф. д-р Петко Ст. Петков

Prof. PhD. Galina Bogdanova

проф. д-р Галина Богданова

Copy editors Технически редактори

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev

гл. ас. д-р Николай Ноев

Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova

ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова

Paskal Piperkov

Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2021

© Редколегия, Авторски колектив, 2021

Published by Издание на

Institute of Mathematics and Informatics

Институт по математика и

at the Bulgarian Academy of Sciences,

информатика при Българска академия на

Sofia, Bulgaria

науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038